

UDK: 368:005.745(497.11)“2002”(049.32)

Dr Marija R. Jovović,¹*asistent na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu*

PRIKAZ SAVETOVANJA

**ČETRNAESTI MEĐUNARODNI
SIMPOZIJUM IZ OSIGURANJA**

Četrnaesti po redu Međunarodni simpozijum iz osiguranja u organizaciji Udruženja aktuara Srbije i Ekonomskog fakulteta iz Beograda održan je od 19. do 22. maja u hotelu „Mona“ na Zlatiboru. Još od 2002. godine, ovaj tradicionalni međunarodni simpozijum predstavlja svojevrsno mesto susreta, razmene ideja, stavova i iskustava renomiranih regionalnih, ali i globalnih eksperata iz oblasti osiguranja i aktuarske nauke i prakse. Kao i svih prethodnih godina, svojevrsan doprinos uspehu Simpozijuma i ove godine dali su predstavnici Narodne banke Srbije, osiguravajućih društava, udruženja osiguravača, agencija za nadzor osiguranja, fakulteta i instituta.

Tema ovogodišnjeg simpozijuma bila je „Upravljanje rizicima u osiguranju i bankarstvu“. Znatno izmenjen makroekonomski ambijent u poslednjoj deceniji povećao je broj i kompleksnost rizika s kojima se suočavaju privredni subjekti. Identifikacija rizika, merenje i adekvatno upravljanje njima postaju imperativ za uspešno poslovanje osiguravajućih kuća i banaka, ali i za stabilnost celokupnog finansijskog sistema zemlje. Globalna finansijska kriza pokazala je da ni visokorazvijene zemlje nisu imune na brojne rizike što su ugrozili sve segmente njihovih finansijskih sistema. Značajne posledice pretrpeo je bankarski sektor, a posledice nisu zaobišle ni sektor osiguranja.

¹ e-mail: marijajovovic@ekof.bg.ac.rs

Rad je primljen: 14.7.2016.

Rad je prihvaćen: 20.7.2016.

U više od 25 izlaganja vrhunskih stručnjaka iz zemlje i inostranstva, na Simpozijumu, koji su učesnici ocenili najvišim ocenama, rasvetljeni su najaktuelniji izazovi i tendencije u oblasti upravljanja rizicima u osiguranju i bankarstvu.

U okviru savremenih regulatornih okvira, solventnost osiguravajućih društava i banaka odmerava se s obzirom na rizike koji ugrožavaju njihovo poslovanje. Plenarno izlaganje **dr Jelene Kočović**, redovnog profesora na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, upravo je bilo posvećeno komparativnoj analizi koncepata Solventnost II i Bazel III, sa aspekta tretmana rizika u njima. U funkciji kriterijuma poređenja korišćeni su: kvalitet kapitala, pristup obračunu kapitalnih zahteva, obuhvaćene kategorije rizika i način njihovog merenja. Istaknuto je da, usled različite svrhe i načina funkcionisanja, banke i osiguravajuće kuća nisu u jednakoj meri izložene istim rizicima, što su prepoznali i regulatori. Ipak, u konceptu Solventnost II detaljnije je razrađena metodologija merenja rizika, što doprinosi njihovoj tačnijoj i obuhvatnijoj oceni i upravljanju njima. Iskustva u merenju rizika u sektoru osiguranja upravo bi mogla biti iskorišćena u svrhe unapređenja koncepta Bazel III u bankarskom sektoru.

Prof. dr Martin Baler (Martin Balleer), sa Georg August Univerziteta u Göttingenu, koji je i predavač na Evropskoj aktuarskoj akademiji (*European Actuarial Academy* – EAA), predstavio je novine koje koncept Solventnost II donosi u domenu procesa upravljanja rizicima s kojima se suočavaju osiguravajuće kuće. Naročito je potencirana uloga stres-testova u proceni adekvatnosti kapitala osiguravača, a razmotreni su i rezultati njihove primene na nemačkom tržištu osiguranja. U okviru izlaganja **dr Janeza Komelja**, predstavnika Pozavarovalnice „Sava“ iz Ljubljane, prikazani su regulatorni okvir, organizacija i ograničenja procesa upravljanja rizicima na slovenačkom tržištu osiguranja. Ukazano je na brojne aktivnosti koje su sprovedene tokom višegodišnjeg perioda priprema za početak primene koncepta Solventnost II, kao i na pitanja koja otvara nedovoljna usaglašenost tog koncepta s međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Aktuelne tendencije u pogledu upravljanja rizicima u finansijskom sistemu Bosne i Hercegovine analizirane su u izlaganju **prof. dr Željka Šaina i dr Jasmine Selimović** sa Ekonomskog fakulteta u Sarajevu. Referenti su identifikovali kreditni rizik (loši krediti i krediti s deviznom klauzulom), rizik koncentracije i rizik likvidnosti kao najznačajnije rizike u bankarskom sektoru. S druge strane, uočena je znatna izloženost osiguravajućih kuća komercijalnim bankama. Stoga je upozoreno da materijalizacija rizika koji su prepoznati u sektoru bankarstva može izazvati znatne gubitke i za delatnost osiguranja. Iskustva u pogledu upravljanja rizicima u sektoru finansijskih usluga Crne Gore

preneli su **prof. dr Vladimir Kaščelan** i **dr Milijana Novović** sa Ekonomskog fakulteta u Podgorici. Preporučena je primena sveobuhvatnog, holističkog pristupa upravljanju rizicima u finansijskim institucijama po tzv. *Enterprise Risk Management* – ERM modelu.

Predmet izlaganja **prof. dr Đorđa Đukića** sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu bila su kretanja na svetskom deviznom tržištu i njihove moguće posledice po srpski dinar i po nivo javnog duga u Srbiji. Predviđeno je da bi nastavak pada kamatnih stopa u evrozoni mogao imati značajne pozitivne efekte na domaću ekonomiju u 2016. i 2017. godini, i to usled smanjenja troškova novih zaduživanja države i smanjenja kamatnih stopa na bankarske kredite. Politika kursa dinara, s druge strane, u funkciji je zaštite dužnika od talasa bankrotstava, a posledica je izbora pogrešnog režima deviznog kursa pre izbijanja globalne finansijske krize. **Dr Miloš Božović** sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu predstavio je rezultate empirijske analize sistemskog rizika međubankarske mreže na primeru Srbije. Istaknuto je da bi, u sklopu mera nadzora finansijske stabilnosti i praćenja sistemskog rizika, regulatori finansijskih institucija trebalo da se usredsrede na mrežne efekte. Važno je identifikovati one institucije koje su „suviše povezane“ nasuprot onima koje su „suviše velike da propadnu“, budući da velike institucije nisu nužno sistemski značajne.

Izlaganje **dr Dragice Janković** iz Kompanije „Dunav osiguranje“ i **Mihaila Paunovića**, mastera ekonomije, bilo je posvećeno upravljanju troškovima sprovođenja osiguranja. Dugoročno posmatrano, porast troškova smanjuje solventnost društva za osiguranje na dva načina: smanjenjem mogućnosti pokrića tehničkih rezervi i gubitkom koji dovodi do smanjenja kapitala. U izlaganju su razmotreni uzroci viška troškova u odnosu na ostvarene izvore za njihovo pokriće, pa su predloženi mogući načini rešavanja ovog problema, koji, evidentno, postoji na srpskom tržištu osiguranja.

Pored plenarnog dela Simpozijuma, uspešno je održan i okrugli sto posvećen sopstvenoj proceni rizika i solventnosti (engl. *Own risk and solvency assessment* – ORSA), kojem je predsedavao **Branko Pavlović**, predsednik Udruženja aktuara Srbije. Imajući u vidu novine u zakonskoj i podzakonskoj regulativi poslovanja osiguravajućih kuća u Srbiji, kojima se, od kraja 2015. godine, uvodi obaveza sprovođenja sopstvene procene rizika i solventnosti osiguravača, aktuelnost teme okruglog stola privukla je velik broj učesnika i diskutanata. U izlaganjima i diskusijama učesnika skupa analizirana je usklađenost domaćeg regulatornog okvira s okvirom poslovanja osiguravajućih društava u zemljama članicama Evropske unije, razmotreni su modeli upravljanja rizicima u osiguravajućim kućama i prikazana moguća forma i sadržina ORSA izveštaja.

Među zaključcima Simpozijuma istaknuto je da novi rizici, pre svega katastrofalni, ne mogu da se mere pomoću tradicionalnih metoda, već zahtevaju primenu savremenih dinamičkih metoda zasnovanih na stohastičkoj analizi. Fokus u primeni Solventnosti II obično su kapitalni zahtevi, što je nedovoljno, budući da kapital ne može da pokrije nedostatke koji nastaju usled lošeg upravljanja rizicima. Zbog toga je naglašeno da će primena sopstvene procene rizika i solventnosti znatno doprineti blagovremenoj identifikaciji i oceni rizika koji ugrožavaju finansijski položaj osiguravajućih kuća, kao i podizanju standarda upravljanja tim rizicima. Takođe je ukazano na veoma nisku zastupljenost osiguranja od rizika prirodnih katastrofa u Srbiji, zbog čega se posledice njihove realizacije najvećim delom finansiraju iz državnog budžeta. Na osnovu iskustava drugih zemalja, predložen je model pula (re)osiguranja od katastrofalnih rizika, što su učinili akreditovani osiguravači, uz učešće države i uvođenje obaveznosti osiguranja. Konačno, akcenat je stavljen na posebnu ulogu koju u čitavom finansijskom sektoru imaju aktuari za upravljanje rizicima.